

posudek vedoucího diplomové práce

Martin Sýkora, Evidence a analýza terénních tvarů reliéfu a jejich vztahu ke středověkým hradním areálům. Ústav pro archeologii FF UK, Praha 2020. 255 str., 180 obr.

M. Sýkora předložil již třetí, tentokrát výrazně přepracovanou verzi své diplomové práce, která se od předchozích odlišuje úpravou cca 46 % textu a 50 % nárůstem počtu převážně původních autorských vyobrazení. Již z tohoto kvantitativního srovnání je zřejmé, že diplomant tentokrát přistoupil k rozsáhlé revizi svého textu, která se pozitivně projevila v celkové kvalitě práce.

V rámci celkového hodnocení je přirozeně potřeba vyzvednout ty kvality, které si diplomová práce podržela již z minula. Text má jasnou strukturu a je psaný kultivovaným odborným stylem; M. Sýkora tak bezděčně prokazuje, že soustavně studuje odbornou literaturu, přestože s ní ve své studii diskutuje stále jen v omezené míře. Vzestupnou tendenci má potom kvalita kartografických výstupů (mezi ně přibyly zejména synoptické výřezy historických mapových děl), které nesporně stojí nad průměrem současných archeologických publikací. Za podstatnou složku textu (a jakýsi sub-dominantní závěr práce) je třeba pokládat rozvahu o aspektech památkové péče a prezentace zkoumaných lokalit (s. 221-226), jakkoliv ji i nadále sám autor pokládá za pouhý „vedlejší produkt analýzy antropogenních tvarů.“

M. Sýkora v předložené práci akceptoval zásadní výtky vedoucího, oponentky i zkušební komise, přestrukturoval 2. kapitulu studie (příklady objektů v zázemí hradů, s. 21-73) a tím si otevřel cestu k formulování výzkumné otázky, zaměřené na funkční propojení objektů v zázemí hradu s hradním jádrem (zejm. s. 74-80). Dosáhl tak výrazného posunu ve vnímání hradních areálů, kdy za lokalitu (= arbitrárně vymezený úsek badatelského a případně i památkového zájmu či evidence) pokládá celou krajinnou výseč hradního jádra a jeho zázemí. Tento paradigmatický posun je zřejmě nejdůležitějším výsledkem celé diplomové práce. Důraz na funkce hradů (resp. vrchnostenských sídel obecně) představuje výrazný rys nejnovější české kastelologické produkce (jmenujme např. studie diplomantova jmenovce M. Sýkory či D. Nováka) a zapojení subtilních pozůstatků hradního zázemí do této diskuse je nesporně inovativním krokem. Jak ukazuje materiálová část diplomové práce, každá ze sledovaných lokalit má v tomto směru pramenný potenciál a 78 % objektů v rámci zkoumaných lokalit s funkcemi hradu souvisí jistě či alespoň hypoteticky (obr. 180). V rovině evidenční, badatelské, památkové i prezentační se tak před archeologií otevírá nové, široké pole možností i úkolů, které z pochopitelných důvodů nemůže jediná diplomová práce zaplnit (například by bylo účelné výzkum iterovat na základě funkčně definované skupiny lokalit, neboť současný výběr byl přirozeně postaven zejména na možnosti uplatnění virtuální prospekce na základě dat LLS – viz s. 86-96). Rovněž v metodické rovině k tomuto úkolu M. Sýkora přispívá, neboť vytvořil formalizovaný, ale přesto velice jednoduchý, snadno a levně (!) replikovatelný způsob tvorby datové báze o objektech v zázemí hradů (a potenciálně samozřejmě i jiných objektů v kulturní krajině) – s. 81-96, přičemž tato data lze pokládat za základní evidenci, jíž lze využít pro badatelské i památkové účely, a jak dokládá kvalitní obrazová složka práce M. Sýkory, jsou východiskem též přehledné vizualizace, jež se uplatní v rámci prezentace jednotlivých lokalit.

Zásadním problémem práce je tak v její předložené podobě (opět!) skutečnost, že ani z programových, ani ze shrnujících pasáží není jednoznačně patrné, že si je její autor všech

těchto přínosů vědom a že je dokáže vyložit v kontextu soudobého bádání a památkových aktivit souvisejících s hradními areály. I nečetné náběhy na diskusi s domácí badatelskou tradicí (s. 10-14) i zahraničním bádáním (s. 14-15), jakož i závěrečné shrnující stanovisko (s. 234) končí bohužel velmi záhy v příliš obecných výrocích a nejsou vztaženy k otázkám ani závěrům studie. Není tak zřejmé, jak (a zda) svůj výzkum M. Sýkora v kontextu současného bádání vymezuje. Vyjasnění této otázky pokládám za stěžejní bod obhajoby posuzované práce.

Dílčí výtky pak lze vznášet například k členění 2. kapitoly. Přestože se zde hovoří o funkčním vztahu objektů v zázemí k hradnímu jádru, jde leckdy jen o obecný popis aktivit. Předsunutá opěvnění jsou přeci funkčně protikladná obléhacím objektům, není zřejmé, proč jsou chlebové pece řazeny jako zařízení související se sídelní funkcí a sýpký s výrobní atp. Nedotažená zůstala otázka vztahu hradů a jejich zázemí ke zdrojům vody a fenomén vodního managementu obecně, jakkoliv se jedná o téma, které je v archeologické literatuře hojně frekventované. Nevyužita zůstala bohužel doporučení ke studiu literatury zabývající se transversálním a mezioborovým studiem minulých krajin, jak je realizován např. v rámci vídeňského Ludwig-Boltzmann-Institutu (M. Doneus, R. Filzwieser aj.). Žádnou z těchto námitek však nepokládám za zásadní.

Předloženou práci doporučuji k obhajobě s výše uvedenou výhradou, jež musí být vyjasněna v rámci disputace; vzhledem k opakovaně konstatovanému „akademickému deficitu“ práce, který se podařilo zahladit jen z části, navrhuji hodnotit v případě úspěšné obhajoby stupněm *dobře*.

V Horoušanech dne 23. srpna 2020

Jan Hasil